

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi
Kar
Irodalomtudományi Doktori Iskola – könyvtártudomány
oktatási program

EGERVÁRI DÓRA

**A MÁSODLAGOS DIGITÁLIS MEGOSZTOTTSÁG
ENYHÍTÉSÉNEK MODELLJE**

—

**AZ INFORMÁCIÓS MŰVELTSÉG KOMPLEX
FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI**

PhD értekezés tézisei

Témavezető:
Prof. Dr. Sebestyén György
2014

I. A kutatási téma előzményei, témaválasztás

*Légy az információs társadalom polgára!*¹ - olvasható a felszólítás Sebestyén György professzor 2002-ben megjelent könyvének borítóján, s ez mintegy tíz év elteltével, a mai napig sem veszített aktualitásából, hiszen az ezredfordulón megfogalmazott intésben az is benne foglaltatik, hogy az információs társadalom teljes jogú polgárává válni nem is olyan egyszerű. A XX. század közepétől folyamatos és egyre gyorsuló változás figyelhető meg a technológia, a gazdaság és a kultúra egymásra hatásának övezetében. A polgároknak pedig szüntelen alkalmazkodniuk kell a mindig új környezethez, eszközökhöz, feltételekhez és lehetőségekhez. A kérdés pedig az, hogy mindezt hogyan tegyék? Miképp lehet megfelelni a folyamatos kihívásoknak, milyen készségek, képességek, kompetenciák megléte szükséges ahhoz, hogy boldogulni tudjunk az információs társadalomban, a digitális világban? A nemzetközi szakirodalomban Manuel Castells volt az első, aki az Information Age című trilógiájában² az információs társadalom digitális pilléreinek megfogalmazásakor a legnagyobb hangsúlyt az emberi tényezőre helyezte.³ Nézzete

---

¹ Sebestyén György: *Légy az információs társadalom polgára!* Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2002.

² Castells, Manuel: *The Rise of the Network Society, The Information Age: Economy, Society and Culture Vol. I.* Cambridge, Blackwell, 1996.

Castells, Manuel: *The Power of Identity, The Information Age: Economy, Society and Culture Vol. II.* Cambridge, Blackwell, 1997.

Castells, Manuel: *End of Millennium, The Information Age: Economy, Society and Culture Vol. III.* Cambridge, Blackwell, 1998.

³ Castells, Manuel: *Az információ kora: gazdaság, társadalom és kultúra I. kötet. A hálózati társadalom kialakulása.* Budapest, Gondolat-Infónia, 2005.

Castells, Manuel: *Az információ kora: gazdaság, társadalom és kultúra II. kötet. Az identitás hatalma.* Budapest, Gondolat-Infónia, 2006.

Castells, Manuel: *Az információ kora: gazdaság, társadalom és kultúra III. kötet. Az évezred vége.* Budapest, Gondolat-Infónia, 2007.

szerint e társadalom fejlődéséhez három pillér komplex, együttes és szinkronikus fejlesztése szükséges: a *technológia*, a *tartalom* és a *tudás*. Dolgozatomban a három pillér közül a – véleményem szerint – napjainkban sem elegendő hangsúlyt kapó *tudás* komponenssel foglalkozom, nem feledkezve meg arról, hogy a három pillér szigorú összefüggésrendszert alkot, s komoly hibát véténék, ha a jelenség többi összetevőjét és komplexitását figyelmen kívül hagynám.

Az alapkészségek kialakításához hasonlóan, az új, a XXI. századi kompetenciák, köztük az információs műveltség esetében is szükséges azok megalapozása és folyamatos fejlesztése. E készségek, képességek, kompetenciák megalapozása és fejlesztése a köz- és felsőoktatás, valamint a közgyűjteményi intézmények alapfeladata, jóllehet az egyén tanulási és a szocializációs folyamatában résztvevő más társadalmi képződmények, csoportok is hatnak azokra. Az új kompetenciák intézményes fejlesztésének szükségességét Amerikában és Nyugat-Európában már korán, az egyes kompetenciaelemek megjelenésével párhuzamosan felismerték. Ugyanakkor Magyarországon ezen a területen komoly lemaradással és anomáliákkal küzdünk. Egyrészt az oktatás különböző szintjein a pedagógusok, tanárok, oktatók, trénerek, tutorok nem szentelnek kellő figyelmet az új készségek, többek között a XXI. század kulcskompetenciájának az információs műveltségnek a megalapozására és fejlesztésére, másrészt pedig a fiatalok sokhelyütt autodidakta módon sajátítják el az egyes készségelemeket. Ennek következtében az új kompetenciák, illetve azok elemei nem mutatnak koherens egységet, hanem éppen ellenkezőleg, rendkívül esetlegesek, strukturálatlanok, nem épülnek egymásra, nem fejlődnek tovább és nem erősítik egymást. E negatív jelenségeket tovább súlyosbítja, hogy az emberek többségének olyan érzete van, hogy e téren megfelelő a jártasságuk, hiszen jószerivel azt sem tudják, hogy mit

kellene tudniuk. Így a különböző kompetenciaelemek, illetve a teljes kompetenciarendszer megléte vagy hiánya az információs társadalom polgárai között olyan óriási tudásbéli különbségeket indukálhat, amely az egyén szocializációjára, versenyképességére és életminőségére is komoly hatással van.

A XXI. századi kompetenciáinak meghatározásával, követelményeivel már könyvtárnyi szakirodalom foglalkozik. Témám szempontjából azonban ezek közül egy feltétlenül kiemelkedik, és ez az *információs műveltség*. E készség terminus technicusával először a múlt század harmadik harmadában találkozunk, azóta pedig egyre intenzívebben terjed, a tudományos kutatás és a nemzetközi szakirodalom közkedvelt, számos aspektusból vizsgált témájává vált.

Dolgozatomban kísérletet teszek arra, hogy a hazai, információs műveltséggel összefüggő szakirodalom területén jelentkező indokolatlan hiányokat csökkentsem, és az elméleti, valamint a gyakorlati kérdésekre adott válaszok szintézisét fogalmazzam meg. Dolgozatomban arra vállalkozom, hogy kidolgozzam az információs műveltség megalapozására és fejlesztésére irányuló komplex oktatási elvrendszert, amely egy későbbi, a másodlagos digitális megosztottság enyhítését célzó modellnek és stratégiának is elemét képezheti majd.

II. Az értekezés célja

A disszertáció célja – a digitális pillérek castelli elméletére támaszkodva, ám továbbgondolva azt – egy, a magyar köz-, felső- és felnőttoktatásra vonatkozó **oktatási irányelvrendszer** megalkotása, amelynek fókuszában az *információs műveltségnek* mint XXI. századi kulcskompetenciának *megalapozása és fejlesztése* áll. Az alapvetés az információs műveltség amerikai és nyugat-európai oktatási gyakorlataiból, tapasztalataiból indul ki, ám

figyelembe veszi a magyar iskola- és közgyűjteményi rendszer sajátosságait, valamint azok jogszabályi hátterét.

Az információs műveltség megalapozása vitathatatlanul a közoktatás feladata lenne. Ám ennek ellenére sem a Köznevelési Törvény, sem pedig a Nemzeti Alaptanterv nem jelzi az információs műveltség oktatásban betöltött szerepének fontosságát, elsajátításának nélkülözhetetlen voltát. A felsőoktatásnak, a szakképzésnek, a felnőttoktatásnak – a közoktatásban megszerzett ismeretekre alapozva – már a hallgatók meglévő információs műveltségének továbbfejlesztése, elmélyítése és a szakmai specifikáció biztosítása lenne a fő feladata. Mindazonáltal a tudásra alapozott társadalmakban kulcspozícióban lévő, az iskolarendszeren kívül működő felnőttoktatás helye és szerepe az információs műveltség megalapozásában és fejlesztésében ma még világszerte tisztázatlan.

Az információs műveltség elsajátítása két szintéren is megvalósulhat: az iskolarendszeren belül, illetve azon kívül. A kettő közül az iskolarendszeren kívüli oktatás mutatkozik bizonytalanabbnak, ugyanis a közgyűjteményi intézmények közül kizárólag a nyilvános könyvtárak alapfeladatai között fogalmazódott meg a közelmúltban jogszabályi szinten a könyvtárhasználók segítése az információs műveltség elsajátításában. Azonban a törvény nem részletezi a megvalósulás lehetőségeit és módozatait, nem dolgozott ki programokat, minőségi standardokat, illetve nem nyújt segítséget a prioritások kijelölésében, és nem is vetíti előre azok megfogalmazási szándékát. Mindezekig a törvényre alapozott követő jogszabályok sem jelentek meg. A know-how és az irányelvek hiánya ugyanakkor a feladat elsikkadását eredményezheti.

Ezért értekezésem további célja egy több könyvtártípusra (köz-: megyei, települési; felsőoktatási; valamint

szakkönyvtárakra) kiterjedő, az információs műveltség fejlesztésére irányuló felnőttoktatási program kidolgozása is.

III. Kutatási módszerek és források

Az értekezés első részében az elsősorban az idegen nyelvű, másodsorban pedig a magyar szakirodalmakra támaszkodtam. Emellett felhasználtam a könyvtár- és internet-használati, valamint az információszerzési, illetve -felhasználási szokásokat vizsgáló hazai és nemzetközi kutatási jelentéseket, beszámolókat, eredményeket. További forrásként használtam a már a gyakorlatban is kipróbált és jól működő amerikai, valamint nyugat-európai oktatási, képzési rendszereket, sémákat, modelleket.

Az értekezés második részében a feldolgozott szakirodalomra alapozva, ám az egyes elméleteket, modelleket továbbgondolva, a magyar oktatási, képzési és közgyűjteményi intézményrendszerre támaszkodva egy speciális információs műveleteket tartalmazó többszegmensű struktúra megalkotására, továbbá ehhez szorosan kapcsolódóan komplex oktatási módszer kidolgozására vállalkozom.

IV. Az értekezés szerkezete és tartalma

1. A disszertáció első nagy egysége átfogó képet ad az **információs társadalom** mai állapotáról, valamint mindennapi gyakorlatáról, különös tekintettel az információs társadalom digitális pilléreinek tárgyalására, valamint a humán faktor helyének és szerepének meghatározására.

2. Az értekezés második nagyobb egységének fő tartalma a XXI. századhoz kapcsolódó kompetenciarendszerek vázolója, ezek közül kiemelten az **információs műveltség** meghatározása, valamint a hétköznapi gyakorlatában

betöltött szerepének vázolása. Az információs műveltség és a szomszédos kompetenciák megalapozását már a közoktatásban el kell kezdeni, hiszen az arra épülő magasabb oktatási, képzési szintek (felsőoktatás, felnőttoktatás) csak ebben az esetben tudják azt saját szakmai profiljuknak megfelelően továbbfejleszteni. Értekezésemben bemutatom az információs műveltség tanítása területén már megvalósult amerikai és nyugat-európai jó gyakorlatokat (best practice), amelyek megismerése, elemzése, illetve a tapasztalatok leszűrése nélkülözhetetlen egy hatékony és innovatív magyarországi oktatási irányelvrendszer megalkotása érdekében.

3. Az információs műveltség tartalmának és szintjeinek meghatározásában, az elsajátítás módszereinek kidolgozásában jelentős szerepet vállaltak és vállalnak a könyvtárosok, valamint a tudományos és a közkönyvtárak.⁴ Hiszen a könyvtárak továbbra is nagy szerepet játszanak – pontosabban szólva kellene, hogy játsszanak – a közoktatásban tanulók és egyetemi hallgatók, illetve a felnőttoktatásban résztvevők életében, különös tekintettel a tanulmányaikhoz nélkülözhetetlen szakirodalmak beszerzése kapcsán. Többek között ezért fontos, hogy a fiatalok minél előbb és minél magasabb fokon szert tegyenek olyan készségekre, amelyek megkönnyítik számukra az információkeresést és az ismeretek felhasználását. A különböző típusú oktatási intézmények és könyvtárak koordinációja és együttműködése az információs műveltség fejlesztése területén is elengedhetetlen. Ezért fontos az iskolákra és könyvtárakra kiterjedő, többszegmensű elvrendszer megalkotása, amelyben egyértelműen definiáltak a tudáselemek és -szintek, valamint az intézmények oktatással összefüggő feladatai.

---

⁴ Association of College and Research Libraries: Information literacy competency standards for higher education. <http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org/files/content/standards/standards.pdf> (2014. 01. 28.)

V. Az értekezés hipotézisei

1. Értekezésemben bizonyítani szándékozom, hogy az információs társadalom digitális pilléreinek komplex egészként történő kezelése, ezen belül pedig az információs műveltség strukturált megalapozása és fejlesztése hazánkban nem megoldott. Ennek egyik oka, hogy az **információs műveltség fogalom máig nem honosodott meg** Magyarországon. A terminussal – többek között – ezért nem találkozhatunk sem az oktatáspolitikában, sem a köz-, a felső- és a felnőttoktatásra vonatkozó normatív dokumentumokban. Az információs műveltség komplex megalapozása és fejlesztése így nem jelenik meg hangsúlyosan sem a közoktatás sem a felsőoktatás célkitűzései között, ebből adódóan pedig az oktatási gyakorlatban sem tud meghonosodni. Ezért elsőként az **információs műveltség kifejezés komplex értelmezése** szükséges, amely hozzájárul a terminus elterjedéséhez, a gyakorlatba történő könnyebb beemeléséhez. Értekezésemben bizonyítani szándékozom, hogy hazánkban nem létezik olyan rövid-, közép- vagy hosszú távú stratégia, amely tartalmazná az információs műveltség komplex fejlesztésére irányuló terveket és célkitűzéseket, és amely a másodlagos digitális megosztottság enyhítésére irányuló modell elemeként is felfogható lenne.

2. Dolgozatomban igazolom majd, hogy a magyar köz- és felsőoktatási intézmények nem rendelkeznek az **információs műveltség tanításának elméleti hátterét biztosító, magyar specifikumokat tartalmazó képzési elvrendszerrel**, ezért a kompetencia megalapozása és fejlesztése nem jelenik meg az oktatási gyakorlatban. Véleményem szerint a központilag kidolgozott, nemzeti programnak és standardrendszernek kell képeznie a Köznevelési Törvény, a Nemzeti Alaptanterv, illetve a képzési és kimeneti követelmények fundamentumát,

hogy az információs műveltség megalapozás és fejlesztése a helyi tantervek szintjén is hangsúlyosan megjelenhessen.

3. Kutatásommal bizonyítani szándékozom, hogy az információs műveltség fejlesztése területén **hiányoznak az oktatási és a közgyűjteményi intézmények pontos szerep- és feladatmeghatározásai**, és amelyek nélkülözhetetlenek a kompetencia komplex fejlesztéséhez. A feladat megoldása érdekében a legmodernebb infrastruktúra, technológia, illetve az ahhoz való hozzáférés területén a köz- és felsőoktatási, valamint a közgyűjteményi intézmények – elsősorban a könyvtárak – szerepének felértékelése, pontos feladatmeghatározása szükséges. Hiszen ezen a három területen különösen nagy hangsúlyt kell majd fektetni a XXI. századi kompetenciák, és ezek között az információs műveltség megalapozására és fejlesztésére.

4. Az értekezésben arra is kitérek, hogy az iskolarendszeren kívül egyedüli közgyűjteményi intézményként a könyvtár foglalkozik az információs műveltség elsajátításának támogatásával, amely 2012 őszén törvényi szinten is megfogalmazódott.⁵ Ugyanakkor **a nyilvános könyvtárak nem rendelkeznek az információs műveltség megalapozására és fejlesztésére irányuló kidolgozott programokkal**, többnyire pedig hiányzik az ehhez szükséges emberi erőforrás és szaktudás is. Félő, hogy ezeknek hiányában a nyilvános könyvtárak csak felületesen vagy egyáltalán nem fogják tudni ellátni ezt az alapfeladatukat.

5. Feltételezésem szerint az információs műveltség megalapozásának és fejlesztésének legfontosabb tényezője az a humán tényező, amely rendelkezik a fejlesztéséhez szükséges szakmai, pedagógiai, módszertani felkészültséggel, ezért az értekezés fontos részét képezi az információs

---

⁵ 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről.
http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99700140.TV (2014.03.12.)

műveltség képzői oldalról történő vizsgálata is. A diákok és hallgatók információs műveltségének megalapozása és fejlesztése előtt a képzők – vagyis a pedagógusok és a könyvtárosok – képzése is nélkülözhetetlen. Hiszen ők azok, akiknek a különböző képzések során meg kell tanítaniuk másokat arra, hogy hogyan lehet hozzájutni a releváns információkhoz, elemezni a keresések alkalmával jelentkező óriási információhalmazokat, szintetizálni a tudáselemeket, illetve etikusan felhasználni azokat. ***Úgy vélem, a könyvtárasképzés során már eddig is fejlesztették, tudatossá tették a hallgatók információs műveltségét, ám a pedagógusképzés területén a kompetencia oktatása nem kap megfelelő hangsúlyt, továbbá a hétvévenkénti továbbképzések területén sem megoldott az információs műveltség továbbfejlesztése, szakszifikussá tétele.***

VI. A kutatási eredmények összefoglalása

Doktori értekezésemben egy, az információs társadalmat érintő központi problémakör elemzésére, *az információs műveltség komplex fejlesztési lehetőségeinek* meghatározására vállalkoztam. A téma rendkívül időszerűnek számít, hiszen a kompetenciaalapú oktatás és képzés a XXI. század egyik legnagyobb kihívása. A készségek, képességek, kompetenciák sora ugyanakkor folyamatosan mozgásban van, változik, erre pedig jelenleg csak nehezen tudnak reagálni az oktatási és közgyűjteményi intézmények.

Értekezésemben először arra kívántam rámutatni, hogy az információs társadalommal összefüggő elméleteknek csupán töredéke foglalkozik az emberi tényezővel, illetve azokkal a tudásokkal, amelyekkel a XXI. században rendelkezünk kell ahhoz, hogy képesek legyünk eligazodni a digitális világban. Az információs társadalommal foglalkozó tudósok közül

Manuel Castells az, aki kifejti, hogy világunk három digitális pilléren nyugszik. Castells újszerű elmélete képezte kutatásaim alapját, melynek középpontjában az **információs társadalom polgárainak késtségvizsgálata, illetve a fejlesztési lehetőségeinek meghatározása** állt. A XXI. századi kompetenciák sorából ugyanakkor kétségtelenül kiemelkedik az információs műveltség, amelyet az információs társadalom új alapkészségeként is definiálhatni lehet, így az értekezésben erre a kompetenciára fókuszáltam.

Disszertációmban kifejtettem az információs műveltség fogalom kialakulásának történetét, definícióját, kapcsolatát más XXI. századi kompetenciákkal, különös tekintettel a digitális írástudásra. Magyarországon ugyanis még egyáltalán nem tisztultak le a XXI. századi kompetenciák definíciói, jelentéskörei, a többi készséghez fűződő viszonyuk, ezáltal szembesülhetünk azzal, hogy az információs műveltség kifejezés Magyarországon a szakirodalomban, illetve az oktatási rendszer különböző szintjein sem tudott meghonosodni. Az információs műveltség kutatásának hazai hiányosságai, problémaköre azonban súlyos következményekkel járhatnak. Hiszen azáltal, hogy az információs műveltséget a mai napig sem emeltük be a kulcskompetenciák körébe, ezért az oktatási intézmények nem emelték az alapkészségekkel való foglalkozás szintjére, így aligha fognak annak megalapozásával és fejlesztésével foglalkozni. Ennek következtében az információs társadalom polgárai egyáltalán nem – vagy csak nagyon nehezen – fogják tudni elsajátítani a XXI. század legkiemelkedőbb jelentőségű kulcskompetenciáját. Éppen ezért szükséges az eddiginél nagyobb hangsúlyt fektetni az egyes XXI. századi kompetenciák elméleti kérdéseinek és oktatási gyakorlatuk aspektusainak hazai vizsgálatára.

Az információs műveltség megalapozása és fejlesztése kapcsán érdekes kettősséggel kell számolnunk. A köz-, a felső-

és a felnőttoktatás területén hatályos alapidokumentumokban ugyan megjelenik az információs műveltség szellemisége, hiszen az információval való foglalkozás képessége mindenhol kitüntetett szerepet kap, ám a strukturálatlan ismeretek nem állnak össze s nem épülnek egymásra koherens módon. A köz-, a felső- és felnőttoktatás területén hatályos törvények, tantervek elemzése során egyértelműen kirajzolódott, hogy az információs műveltség különösen elhanyagolt területnek számít. A vizsgált alapidokumentumokban már a fogalom használatában komoly fogalomzavar, terminológiai anarchizmus mutatkozott a digitális írástudás és az információs műveltség kifejezések tekintetében. Így a vizsgált dokumentumokban **összesen három alkalommal** lehetett találkozni az *információs műveltség* kifejezéssel. A helyzet sürgető beavatkozást kíván, hiszen a kompetenciaalapú oktatás és képzés csak akkor tudja megalapozni és fejleszteni a diákok készségeit és képességeit, ha kiemeljük azokat a kulcskompetenciákat, amelyek elsajátítását támogatni kell, továbbá amennyiben meghatározzuk azok pontos terminus technicusát, valamint annak tartalmát, illetve ha ehhez kapcsolódóan tanterveket, programokat, képzéseket kell létrehozni.

Az értekezésben a probléma áthidalása érdekében bemutatom az információs műveltség tanítása területén már megvalósult amerikai és nyugat-európai jó gyakorlatokat, amelyek megismerése és alkalmazása egyértelműen hozzájárulhat egy, a magyarországi információs műveltség megalapozását és fejlesztését célzó komplex oktatási keretrendszer megalkotásához. Az információs műveltség tartalmának és szintjeinek meghatározásában, az elsajátítás módszereinek kidolgozásában ezekben az országokban nem csupán a pedagógusok, hanem a könyvtárosok is jelentős szerepet vállaltak, bizonyítva, hogy az információs műveltség

megalapozása és fejlesztése területén a szükség van a pedagógusok és a könyvtárosok szoros együttműködésére.

Meggyőződésem, hogy elodázhatatlan az információs műveltség megalapozását célzó oktatási elvrendszer, illetve a részkészségek elsajátítását támogató kerettantervek megalkotása és beemelése a közoktatásba. Az általam kidolgozott modell lehetőséget ad, hogy a diákok információs műveltsége az egyes részkészségek elsajátítása, begyakorlása, továbbfejlesztése strukturált rendszerében alakulhasson ki és fejlődjön. A kerettantervek segítségével pedig az egyes szaktantárgyakhoz kapcsolódó speciális ismeretek és feladatok is megjelenhetnek. A közoktatásban elsajátított középfokú információs műveltséget a felsőoktatás hivatott továbbfejlesztetni, szakspecifikussá tenni. Éppen ezért ezen a területen különösen nagyfokú együttműködés szükséges a felsőoktatási intézmények oktatói és könyvtárosai között, ami csak akkor valósulhat meg, ha az oktatók célzott feladatokkal és projektekkel bírnak rá a hallgatókat, hogy folyamatosan használják a könyvtár állományát, szolgáltatásait.

Az értekezésben ajánlasként kidolgoztam egy a felsőoktatásba beemelhető kurzus tartalmi elemeit, amelyet minden intézmény saját profilja szerint alakíthat. A felsőoktatásban különösen nagy figyelmet kell fordítani a pedagógus- és a könyvtárosképzésre, hiszen az információs műveltség elsajátításának támogatása területén a képzők képzése kitüntetett terület, számukra speciális didaktikai, módszertani ismeretek elsajátítására is szükség van az egyetemi évek, valamint a hétvéenkénti továbbképzések során egyaránt. Az információs műveltség elsajátításának támogatása tekintetében különösen figyelniünk kell a felnőttoktatás övezetére, hiszen a digitális bevándorlók sokszor érzik magukat idegenként a XXI. század világában. A nyilvános könyvtáraknak ezért speciális programokkal, rendezvényekkel, tanfolyamokkal kell megszólítaniuk a

tanulni kívánó felnőtteket, jóllehet a hazai nyilvános köz-, felsőoktatási és szakkönyvtárak egyedülként vállalkoztak a digitális írástudás és az információs műveltség elsajátításának támogatására. A feladat azonban egyelőre csupán a törvény szövegében él, ám a fejlesztési irányok meghatározásával, pilot projektek lebonyolításával a könyvtár a gyakorlatban is az információs társadalom alapintézményévé válhat, amely minden állampolgárt segíti az információs műveltség elsajátítása és fejlesztése során.

Az értekezésben különösen nagy hangsúlyt fektettem a könyvtárakra, hiszen az információs műveltség elsajátítása, fejlesztése kapcsán az oktatási intézmények mellett az övék a főszerep. Ugyanakkor ez a terület a könyvtárak számára is komoly kihívás, amelyre fel kell készülniük. Nemzetközi programok és projektek segíthetik ezt a munkát, hiszen az információs műveltség fejlesztési területén mindig is nagy feladat hárult a könyvtárakra. Értekezésemben kidolgoztam egy, az információs műveltség fejlesztését célzó tanfolyami tematikát, amely könnyen beemelhető a nyilvános könyvtárak képzési rendszerébe, ezáltal is biztosítva a felhasználóik könnyebb boldogulását a digitális világban.

Részletesen kidolgoztam az értekezés alapíthetőjéül választott castells-i elmélet utolsó elemének, az *emberi tényező*nek, a humán faktornak a vizsgálatát az információs műveltség szempontjából. Mindez – reményeim szerint – alapját képezheti a további kutatásoknak, pedagógiai programoknak, oktatási koncepcióknak, amelyek majd hozzájárulhatnak az információs műveltség legszélesebb körben történő elterjesztéséhez, intézményesült megalapozásához, fejlesztéséhez. Az információs műveltség szellemisége hozzájárul, ahhoz hogy az információs társadalom valamennyi polgára más XXI. századi készségeket, képességeket, kompetenciákat is elsajátítson, amely végül az

egész életen át tartó tanulás eszményének megvalósulásához és a másodlagos digitális megosztottság enyhítéséhez vezethet.

VII. Felhasznált irodalom

- Bawden, David: Origins and Concepts of Digital Literacy. In: Lankshear, Colin – Knobel, Michelle (ed.): Digital Literacies: Concepts, Policies and Practices. New York, Peter Lang, 2008. 17–32. p.
- Castells, Manuel: Az információ kora: gazdaság, társadalom és kultúra I-III. kötet. Budapest, Gondolat-Infonia, 2005-2006.
- Catts, Ralph – Lau, Jesus (ed.): Towards Information Literacy Indicators. Paris, UNESCO, 2008.
http://www.uis.unesco.org/Library/Documents/wp08_InfoLit_en.pdf (2014.02.21.)
- Karvalics László, Z.: Információs kultúra, információs műveltség – egy fogalomcsalád értelme, terjedelme, tipológiája és története. In: Információs társadalom, 12. évf., (2012) 1.sz. 7-43. p.
http://epa.oszk.hu/01900/01963/00036/pdf/EPA01963_informacios_tarsadalom_2012_1_007-043.pdf (2014.01.18.)
- Kiszl Péter (szerk.): Trendek a hazai és a nemzetközi könyvtárügyben. Eger, Líceum, 2013.
- Koltay Tibor: Az információs kultúrától az információs műveltségig. In: Czövek Zoltán – Koltay Tibor – Pálvölgyi Mihály (szerk.): Könyvtár és társadalom vonzásában: Köszöntőkönyv dr. Tóth Gyula 70. születésnapjára. Szombathely, Savaria University Press, 2008. 144-150. p.
- Koltay Tibor: Információs műveltség: Adalékok egy sokarcú fogalom fejlődéstörténetéhez. In: Könyv és nevelés, 12. évf. (2007) 2. sz. 70-76. p.
- Lau, Jesus (ed.): Guidelines on Information Literacy for Lifelong Learning. <http://archive.ifla.org/VII/s42/pub/IL-Guidelines2006.pdf> (2014.02.21.)
- Molnár Szilárd: A digitális megosztottság értelmezési kerete. In: Információs társadalom, 2. évf. (2002) 4. sz. 82-101. p.

http://epa.oszk.hu/01900/01963/00005/pdf/infotars_2002_02_04_08_2-101.pdf (2013. 07.19.)

- Sebestyén György: Légy az információs társadalom polgára. Budapest, ELTE Eötvös, 2002.
- Sipos Anna Magdolna: Információs kompetencia – realitás vagy frázis? Az információs kompetenciával kapcsolatos ismeretek oktatása a Pécsi Tudományegyetem informatikus könyvtáros képzésében. In: Herdon Miklós – Pethő Attila (szerk.): Informatika a felsőoktatásban 2008. Debrecen, Debreceni Egyetem, Informatikai Kar, 2008.
<http://www.agr.unideb.hu/if2008/kiadvany/papers/F73.pdf> (2013.12.28.)
- Varga Katalin: Az információtól a műveltségig. Az információs műveltség alapjai. Budapest, L'Harmattan, 2013.
- Varga Katalin (szerk.): A 21. század műveltsége. E-könyv az információs műveltségről. Pécs, PTE FEEK Könyvtártudományi Intézet, 2008. <http://mek.oszk.hu/06300/06355/html/index.htm> (2008.12.26.)

VIII. A szerzőnek a kutatás témakörében megjelent publikációi

- Egervári Dóra: Az információs műveltség megjelenése a magyarországi köz-, felső- és felnőttoktatás területén hatályos alapidokumentumokban. In: Fodorné Tóth Krisztina, Németh Balázs (szerk.): A felnőttek tanulását érintő változó szakmai és szakpolitikai felfogások a társadalmi, gazdasági és kulturális kontextusok terében: Tudományos tanácskozás a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából. Pécs, PTE FEEK, 2014. 61-83. p.
- Egervári Dóra: Elektronikus, digitális, virtuális könyvtárak. In: Németh Balázs (szerk.): Andragógiai kutatások és fejlesztések: Tisztelgő tanulmánykötet Koltai Dénes egyetemi tanár tudományszervezői és kutatói munkássága előtt. Pécs, PTE FEEK, 2012. 145-151. p.
- Egervári Dóra: Felhasználóképzés felsőfokon – a könyvtárismeret és könyvtárhasználat oktatása a Pécsi Tudományegyetemen. In: Koltai

Zsuzsa (szerk.): Kulturális valóságismeret és EKF 2010 – 35 éves a pécsi kultúráközvetítő képzés. Pécs, PTE FEEK, 2011. 530-538. p.

- Egervári Dóra: Információs kompetenciáink. In: Sipos Anna Magdolna – Zalay Szabolcs – Mészárosné Szentirányi Zita (szerk.): A kultúra anatómiája, a kultúra anatómusa: Tanulmánykötet a 65 éves Agárdi Péter tiszteletére. Pécs, PTE FEEK, 2011. 50-61.p.
- Egervári Dóra: Digitális bennszülöttek az információs társadalomban. In: Edu Szakképzési és Környezetpedagógiai elektronikus szakfolyóirat, 1. évf. (2010) 1. sz. 21-29. p.
- Egervári Dóra: A XXI. század társadalmi jelenségei az információtudomány tükrében avagy az információs társadalom, az információs műveltség és az információs kompetenciák összefüggései. In: Tudásmenedzsment, 10. évf. (2009) 1. sz. 98-104. p.
- Egervári Dóra: Az információs lavina sodrásában. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 17. évf. (2008) 12. sz. 24-33. p.
- Bognár Kristóf – Egervári Dóra: Információs lavina megérted vagy eltemet? In: Herdon Miklós – Pethő Attila (szerk.): Informatika a felsőoktatásban 2008. Debrecen, Debreceni Egyetem, Informatikai Kar, 2008.
<http://www.agr.unideb.hu/if2008/kiadvany/papers/F73.pdf>
(2013.12.28.)